

Право на достъп до пазара на труда в Република България на граждани на трети държави, на основание чл. 15, ал. 1 от Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност

Правото на работа в Република България на граждани на трети държави е регламентирано в Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност (ЗТМТМ) и подзаконовите актове за неговото прилагане. Предоставянето на разрешение за работа на граждани на трети държави в страната ни е обвързано със състоянието, развитието и обществените интереси на българския трудов пазар.

Гражданин на трета държава е лице, което не е гражданин на Република България и не е гражданин на държава - членка на Европейския съюз, или на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство (Исландия, Лихтенщайн, Норвегия), или на Конфедерация Швейцария (§ 1, т. 4 от Допълнителните разпоредби на ЗТМТМ).

Единното разрешение за пребиваване и работа (ЕРПР) по чл. 15, ал. 1 от ЗТМТМ се издава от Министерството на вътрешните работи (МВР) съгласно чл. 24и от Закона за чужденците в Република България и съдържа предоставено от изпълнителния директор на Агенцията по заетостта решение за разрешаване на достъп до българския трудов пазар на гражданина на трета държава.

Условия за издаване на разрешение за достъп до пазара на труда на гражданин на трета държава

Достъп до пазара на труда в Р България се разрешава на гражданин на трета държава:

- а)** за заемането на длъжности, за които по закон не се изисква българско гражданство;
- б)** след проведено от работодателя предварително проучване (пазарен тест) на българския пазар на труда, което да доказва по категоричен начин, че няма подготвени местни лица, които да бъдат наети;
- в)** при условие че в предходните 12 месеца общият брой на гражданите на трети държави, работещи за местния работодател, не надвишава 20 на сто от средносписъчната численост на наетите по трудово правоотношение:
 - ✓ български граждани;
 - ✓ граждани на други държави-членки на Европейския съюз;
 - ✓ граждани на държави-страни по Споразумението за Европейското икономическо пространство или на Конфедерация Швейцария;
 - ✓ лица по чл. 9, ал. 1, т. 2 – 6 от ЗТМТМ, за които не се изисква разрешение за достъп до пазара на труда.

Важно!

В случай, че се касае за **малко и средно предприятие със средносписъчен брой на персонала, по-малък от 250 души** (съгласно чл. 3, ал. 1, т. 1 от Закона за малките и средни предприятия), общият брой на гражданите на трети държави, работещи за работодателя, не трябва да надвишава 35 на сто.

	г) когато предлаганите условия на труд и заплащане не са по-неблагоприятни от условията за българските граждани за съответната категория труд; д) когато гражданинът на трета държава притежава специализирани знания, умения и професионален опит, необходими за съответната длъжност. Важно! • При кандидатстването за първоначален достъп до пазара на труда, както и за продължаване на първоначалния срок гражданинът на трета държава пребивава извън територията на Република България освен в предвидените в ЗТМТМ случаи.
Предварително проучване на пазара на труда (чл. 7, ал. 1, т. 1 от ЗТМТМ)	• За да обоснове необходимостта от наемане на работа на гражданин на трета държава, работодателят е задължен да извърши предварително проучване на пазара на труда (пазарен тест), което обхваща периода от 15 дни до 3 месеца непосредствено преди подаването на заявление за достъп до пазара на труда. • Проучването трябва да бъде проведено в национални и местни средства за масово осведомяване, включително в дирекция "Бюро по труда" (ДБТ) по местонахождение на работното място, за което кандидатства работникът - гражданин на трета държава. • Работодателят е задължен при обявяване на свободно работно място да представи информацията относно: изискванията за заемане на длъжността; възнаграждението и другите социални придобивки. Важно! Не се изисква провеждане на предварително проучване на пазара на труда за работа на: ✓ чужденци, чиято заетост произтича от изпълнението на международни договори, по които Република България е страна; ✓ гост-преподаватели, лектори и учители в български висши и средни училища (необходимо е решение съответно на академичните съвети на висшите училища и на регионалните инспекторати на Министерството на образованието и науката); ✓ артисти-изпълнители по смисъла на чл. 74 от Закона за авторското право и сродните му права с доказана професионална компетентност (след потвърден от Министерството на културата интерес от наемането им); ✓ спортисти и треньори в спортни клубове поради техните особени лични качества и висока степен на професионални знания и умения (при потвърден от българските национални спортни федерации и съюзи интерес от наемането им).
Процедура по предоставяне на решение на изпълнителния директор на Агенцията по заетостта за разрешаване на достъп до пазара на труда на	• Работодателят внася в дирекция „Бюро по труда“ по местонахождение на работното място документите, необходими за предоставяне на решение на изпълнителния директор на Агенцията по заетостта за разрешаване на достъп до пазара на труда на гражданин на трета държава. • Образованите преписки се придвижват само по служебен път.

гражданин на трета държава	• При констатирани пропуски и нередности по документите Агенцията по заетостта уведомява писмено работодателя, като му определя 15-дневен срок за отстраняването им. • При необходимост от представяне на допълнителни документи или при констатирани пропуски и нередности срокът за предоставяне на писмено решение от изпълнителния директор на Агенцията по заетостта спира да тече до представяне на допълнителните документи или до отстраняване на пропуските. • Изпълнителният директор на Агенцията по заетостта предоставя писмено решение в 20-дневен срок от подаване на заявлението за разрешаване на достъп до пазара на труда на гражданина на трета държава (чл. 15, ал. 2 от ЗТМТМ).
Необходими документи, които следва да бъдат представени от работодателя в дирекция „Бюро по труда“ (ДБТ)	Работодателят подава следните документи в ДБТ: 1. Заявление съгласно приложение № 1 към Правилника за прилагане на Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност (ППЗТМТМ). 2. Обосновка на искането, в която работодателят: ✓ посочва фактите и обстоятелствата, налагащи наемането на работник - гражданин на трета държава; ✓ мотивира отказа си да наеме български гражданин, гражданин на друга държава - членка на Европейския съюз, на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария или на лице по чл. 9, ал. 1, т. 2 - 6 от ЗТМТМ, което отговаря на посочените в обявата изисквания; ✓ представя копия от обяви в местни и национални средства за масово осведомяване, интернет и др. за случаите, когато се изисква предварително проучване на пазара на труда. 3. Справка-декларация за работещите във фирмата работници - граждани на трети държави, наети по трудов договор, с посочени имена по паспорт, дата на раждане, гражданство, основание и срок за пребиваване. Забележка: В случай, че към момента на подаване на заявлението във фирмата няма наети на работа граждани на трети държави, това обстоятелство се декларира в свободен текст. 4. Справка-декларация за средносписъчната численост на наетите по трудово правоотношение български граждани, граждани на държава - членка на Европейския съюз, на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, и на Конфедерация Швейцария, включително лицата по чл. 9, ал. 1, т. 2 - 6 от ЗТМТМ - в предходните 12 месеца (по месеци), подписана от работодателя. 5. Декларация на работодателя, че предлаганите условия на труд и заплащане не са по-неблагоприятни от условията за българските граждани за съответната категория труд (чл. 7, ал. 1, т. 3 от ЗТМТМ). 6. Документи за образование, специалност, правоспособност, професионална квалификация и опит на работника - гражданин на трета държава, легализирани по съответния ред, придружени със заверен превод на български език и съответстващи на изискванията

	за заемане на длъжността, както това е посочено в информацията по чл. 4, ал. 3, т. 1, съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите, 2011 г. (НКПД) Важно! Професионалните умения и опит на работника се удостоверяват с документ за трудов стаж, издаден от компетентен орган на съответната държава, в който са посочени работодателят, трудовият и професионалният стаж и заеманата длъжност. 7. Други документи, които се изискват съгласно българското законодателство за заемане на посочената от работодателя длъжност, когато такива са необходими. 8. Заверено от работодателя копие на срочен трудов договор, сключен с работника - гражданин на трета държава: ✓ по условията на българското законодателство; ✓ за длъжност с код по НКПД; ✓ подписан от страните и влизаш в сила от датата на издаване на документа за пребиваване на работника - гражданин на трета държава на територията на Република България. Към договора се прилага и копие на длъжностната характеристика, подписана от лицето, когато тя е неразделна част от договора. В договора следва да са определени задълженията на страните относно разходите за квартира, медицинско лечение, застраховки, транспорт от и до държавата, където е обичайното местоживееене на работника - гражданин на трета държава (чл. 2, ал. 4 от ППЗТМТМ). 9. Документ, че са изпълнени условията за упражняване на професия, включена в Списъка на регулираните професии в Република България, приет с решение на Министерския съвет на основание чл. 3 от Закона за признаване на професионалните квалификации (когато се касае за упражняване на регулирана професия). 10. Копие от страницата на документа за задгранично пътуване със снимката и личните данни на работника - гражданин на трета държава.
Информация, която Агенцията по заетостта събира за работодателя по служебен път във връзка с подадено заявление за предоставяне на разрешение за достъп до пазара на труда на гражданин на трета държава	Агенцията по заетостта събира по служебен път следната информация: ✓ данни за работодателя, вписани в Регистър БУЛСТАТ, или за единния идентификационен код (ЕИК) на работодателя съгласно чл. 23 от Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел; ✓ регистрация в Българската търговско-промишлена палата, когато има такава; ✓ актуално състояние - в случаите на фирми без ЕИК; ✓ категория на предприятието по чл. 3, ал. 1, т. 1 от Закона за малките и средните предприятия. Агенцията по заетостта събира по служебен ред и информация от: ✓ Националната агенция за приходите (НАП) за наличие на задължения на работодателя;

	✓ Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" за влезли в сила наказателни постановления за нарушения, посочени в чл. 11 ЗТМТМ.
Информация, която Агенция по заетостта събира за работника - гражданин на трета държава по служебен път във връзка с предоставяне на разрешение за достъп до пазара на труда	Агенцията по заетостта събира по служебен път информация за работника – гражданин на трета държава от: ✓ Министерство на външните работи за наличие на обстоятелствата по: - чл. 5, ал. 2 от ЗТМТМ (При кандидатстване за първоначален достъп до пазара на труда, както и за продължаване на заетостта, чужденецът следва да пребивава извън територията на Република България освен в предвидените в ЗТМТМ случаи); - чл. 8, ал. 1, т. 1 от ЗТМТМ (Право на достъп до пазара на труда нямат граждани на трети държави, които имат виза за краткосрочно пребиваване в Република България, освен в случаите на сезонна работа по чл. 24, ал. 3 от ЗТМТМ). ✓ Министерство на вътрешните работи (МВР) за наличие на обстоятелства по: - чл. 8, ал. 1, т. 2 от ЗТМТМ (Право на достъп до пазара на труда нямат граждани на трети държави, които имат разрешение за продължително пребиваване в Република България на основание чл. 24, ал. 1, т. 2, 6 - 8, 10, 14, 16, 19 и 20 от Закона за чужденците в Република България); - чл. 8, ал. 2 от ЗТМТМ (Определени са случаите при които граждани на трети държави, законно пребиваващи в страната, имат право на достъп до пазара на труда на основания извън посочените в чл. 8, ал. 1 на ЗТМТМ); - чл. 11, ал. 1, т. 5 от ЗТМТМ (Изпълнителният директор на Агенцията по заетостта отказва да предостави решение за достъп до пазара на труда, ако МВР е отказало издаване на виза или влизане в страната на чужденец на основания, посочени в чл. 10 от Закона за чужденците в Република България).
Срок на разрешения достъп до пазара на труда	Продължителността на разрешения достъп до пазара на труда е за срока на договора с местния работодател, но за не повече от 12 месеца, освен в случаите, изрично посочени в ЗТМТМ.
Продължаване на срока на разрешения достъп до пазара на труда	Срокът на разрешението за достъп до пазара на труда може да бъде продължаван общо до три години, когато условията за първоначалното му предоставяне не са променени (изключение се допуска при издаване на разрешение за пребиваване и работа тип "Синя карта на ЕС").
Такса за предоставяне или продължаване на решението за достъп до пазара на труда	• За предоставяне или продължаване на срока на решението за разрешаване на достъп до пазара на труда на гражданин на трета държава работодателят внася такса в размер на 100 лева. • Таксата е в приход на държавния бюджет, заплаща се по банков път и не подлежи на връщане.
Процедура след предоставяне на	• След получаване на решението на изпълнителния председател на Агенцията по заетостта за разрешаване на достъп на гражданин на

решението за достъп до пазара на труда	трета държава до българския пазар на труда работодателят трябва да информира чужденеца. • Чужденецът следва да подаде документи за получаване на виза тип „D“ в най-близкото дипломатическо или консулско представителство на Република България. • След получаване на виза тип „D“ и влизане на територията на Република България чужденецът е задължен да подаде документи пред органите за контрол на чужденците в МВР за получаване на Единно разрешение за пребиваване и работа (ЕРПР) по чл. 15, ал. 1 от ЗТМТМ. • Наличието на ЕРПР е задължително условие за да може гражданинът на трета държава да започне работа във фирмата, за която е получил разрешение за работа. • Гражданинът на трета държава с разрешен достъп до българския трудов пазар може да работи по трудово правоотношение само за конкретно юридическо или физическо лице и за посочените в разрешението място, длъжност и срок на работа. • В 7-дневен срок от действителното започване на работа на гражданина на трета държава работодателят е задължен да уведоми съответната териториална дирекция на Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда".
Случаи, в които граждани на трети държави могат да упражняват <u>заетост след еднократна регистрация от работодателя в Агенцията по заетостта</u>, без да е необходимо разрешение за достъп до пазара на труда	В ЗТМТМ са определени случаите, при които граждани на трети държави могат да упражняват заетост след еднократна регистрация от работодателя в Агенцията по заетостта, без да е необходимо разрешение за достъп до пазара на труда: ✓ лица от български произход – до получаване на разрешение за постоянно пребиваване (чл. 8, ал. 2, т. 1 от ЗТМТМ); ✓ гражданин на трета държава, командирован или изпратен в Република България от чуждестранния му работодател за изпълнение на определени задачи за срок до три месеца в рамките на 12 месеца (чл. 9, ал. 3 от ЗТМТМ); ✓ гражданин на трета държава, командирован или изпратен в Република България от чуждестранния му работодател за срок до 6 месеца в рамките на 12 месеца за изпълнение на определени задачи, свързани с контрола и координацията по изпълнението на договор за туристически услуги между чуждестранен туроператор и български туроператор или хотелиер (чл. 9, ал. 4 от ЗТМТМ); ✓ граждани на трети държави, наети за извършване на сезонна работа до 90 дни без прекъсване в рамките на календарната година (чл. 24, ал. 3 от ЗТМТМ).
Граждани на трети държави, за които <u>не се изисква разрешение за достъп до пазара на труда</u> (чл. 9, ал. 1 от ЗТМТМ)	Съгласно чл. 9, ал. 1 от ЗТМТМ не се изисква разрешение за достъп до българския пазар на труда за граждани на трети държави: 1. посочени в чл. 88 от Кодекса на търговското корабоплаване; 2. с разрешение за дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България и членовете на техните семейства; 3. с предоставено право на убежище или с предоставена международна закрила в Република България по реда на Закона за убежището и бежанците и членовете на техните семейства;

	4. за които това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна; 5. които са членове на семейство на български граждани; 6. които са членове на семейство на гражданин на държава - членка на Европейския съюз, на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария, които по силата на сключени международни договори с Европейския съюз имат право на свободно движение; 7. които са акредитирани като членове на чуждестранни дипломатически, консулски и търговски представителства, както и на представителства на международни организации в Република България; 8. официално акредитирани в Република България кореспонденти на чуждестранни средства за масово осведомяване; 9. ползващи се с правата по чл. 29, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците; 10. търсещи убежище или международна закрила - за трудова дейност, организирана в центровете на Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет; 11. ползващи се с правата по чл. 44а, ал. 4 от Закона за чужденците в Република България - до осъществяване на експулсирането; 12. ползващи се с правата по чл. 25 от Закона за борба с трафика на хора.

Нормативна уредба:

- [Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност](#) (обн. ДВ. бр.33 от 26.04.2016 г., ... посл. изм. и доп. ДВ. бр.24 от 16.03.2018 г.)
- [Закон за чужденците в Република България](#) (обн. ДВ. бр.153 от 23.12.1998 г., ... посл. изм. ДВ. бр.56 от 06.07.2018 г.)
- [Правилник за прилагане на Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност](#) (обн. ДВ. бр.79 от 07.10.2016 г., ... посл. изм. и доп. ДВ. бр.43 от 25.05.2018 г.)
- [Правилник за прилагане на Закона за чужденците в Република България](#) (обн. ДВ. бр.51 от 05.07.2011 г., ... посл. изм. и доп. ДВ. бр.57 от 10.07.2018 г.)

Забележка:

Повече информация и образци на необходимите документи могат да бъдат намерени на официалната страница на Агенцията по заетостта в интернет на следния линк: <https://www.az.government.bg/pages/zaetost-na-chuzhdenci-normativna-uredba/>

22 август 2018 г.

Българска стопанска камара